

Földrajzi köznevek mint lexikális helynévformánsok*

BÁBA BARBARA

1. A földrajzi köznevek fontos szerepet játszanak a helynevek felépítésében azáltal, hogy ezek a szavak fejezik ki a név által jelölt hely fajtáját. A földrajzi köznévi lexémáknak ezt a sajátos funkcióját úgy is meghatározhatjuk, mint az adott szócsoporthelynévformáns szerepét. A névformáns fogalmát J. SOLTÉSZ KATALIN a következőképpen írja le: névformánsnak tarthatjuk azokat az egyes névfajtákra jellemző szóelemeket, utó- vagy előtagokat, képzőket és voltaképpen funkciótlan végződéseket, amelyekkel az ember a meglévők mintájára új neveket alkothat, és ezeket a nyelvközösséggel valódi nevek gyanánt fogadtathatja el (1979: 19). A helyneveket ugyancsak bizonyos alaki sajátásaik alapján ismerjük fel tulajdonnévi funkciójukban (TÓTH 2008: 182).

A helynévformánsokon — más szóval toponománsokon — belül megkülönböztethetünk lexikális, illetve morfológiai helynévformánsokat. A helynevek rendszerszerű formánsai közé J. SOLTÉSZ elsősorban a földrajzi közneveket sorolja (például *hegy, falu, utca* és ezeknek bármely nyelvi megfelelői), mellettük a képzőket (az oroszban például a *-szk/-ck, -ovo, -ino -ovka, -inka* képzőket) és képzőszerű utótagokat (szintén az oroszban *-grad, -gorod*) tekinti névformánsoknak (1979: 20). HOFFMANN ISTVÁN a képzők mellett a névszójelekkel, helyragokkal és névutóval történő helynévalkotást is ebbe a kategóriába tartozónak tartja (1993: 73). A helynevek részeként azonban — periférikusan ugyan, de — előtagként (*Ér-tő, Sziget-fő, Szurdok-szád*) és névrészek elemeként (*Hárs-patak-fő*) is megjelenhetnek a földrajzi köznevek. Ezekben a pozíciókban viszont helynévformáns funkcióról a fenti definíció értelmében természetesen nem beszélhetünk. Az általam vizsgált nyelvi kategória magja, központi rétege, azaz a prototipikus földrajzi köznévi az ún. primér toponománs funkciójában áll a helynevekben (*Újfalu, Nagy-hegy, Rákos-patak*).

2.1. Elsődleges (primér) lexikális helynévformánsnak a helynevek azon földrajzi köznévi összetevőit tekinthetjük, amelyek a helyfajtajelölő névrész sze-

* A tanulmány az MTA–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport programja keretében készült.

repüket oly módon töltik be, hogy ez a funkció egybeesik a formánsként álló földrajzi köznévi szótári (közszói) jelentésével. Ez esetben tehát a közszói és a helynévbeli szerep teljességgel azonos, pontosan fedi egymást. Mind a topoformáns szerep, mind pedig a földrajzi köznévi funkció természetesen mindig valamely korra vonatkozóan, tehát szinkrón értelemben veendő, független tehát az adott szerepben álló szó történetétől, etimológiai eredetétől. A *hát* szónak például már kétségkívül volt az ómagyar korban 'kiemelkedés legfelső, laposabb része' értelme is (jól mutatja ezt például a következő oklevélrészlet latin fajtajelölő kifejezése: 1418/1433: ad cuiusdam montis *verticem* wlgo *hath* uocatam, OklSz. 354, vö. *vertex* 'valaminek a felső része, tető', MKLSz.), azaz a szó jelentésszerkezetének a korszakban ez a jelentés is szerves része volt. Ezért az akkori helynevekben (például 1278: ad montem *Kechkehat* uocatam, Gy. 4: 210, 265) is primér helynévformáns szerepet tulajdoníthatunk neki attól függetlenül, hogy szótörténeti ismereteink alapján tudjuk: a szó e földrajzi köznévi jelentése egy korábbi 'testrészt' jelentéséből fejlődött ki, az ómagyar kornál egyébként jóval korábbi időszakban (vö. RESZEGI 2010: 87). Ennek a történeti változásnak s az ebből adódó poliszémiának a megítélése azonban nem befolyásolja a szó földrajzi köznévi és így helynévformáns szerepét sem. Az már más kérdés, hogy az ilyen folyamatoknak a vizsgálata a földrajzi köznévi szókincs alakulása szempontjából igencsak fontos feladat.

Vannak azonban olyan szavaink is, amelyeknek több 'valamilyen helyfajta' jelentését is ismerjük: a *dűlő*-nek van 'földterület' és 'földút' értelme is, a *szert* pedig jelent(ett) — sok más mellett — 'falurész'-t, 'határrész'-t és 'sor'-t is. Az ilyen földrajzi közneveket poliszém szavaknak tartjuk (mert jelentéseik összefüggnek egymással), és egyes jelentéseikben külön névformánsnak kell tekintenünk őket, mivel más-más helyfajtákat jelölnek. E földrajzi köznevek tehát topoformánsként is poliszém jelentésűek.

2.2. A szekundér topoformáns a helynevekben használt olyan közszó, amely valamely névfajta névegyedeinek részeként — noha eredendően nincs e névfajta kifejező jelentése — a gyakori használat következtében fajtajelölő szerepre tesz szert, anélkül azonban, hogy ez a funkció befolyásolná a formánsként álló nyelvi elem közszói jelentését. Szekundér lexikális helynévformánsokat a mikrotoponimák és a településnevek körében egyaránt találunk. TÓTH VALÉRIA szerint a településnév-formánsok egy csoportjába tartozó elemek eredetileg egészen más jelentéssel bírtak, s csak másodlagosan vették magukra ezt a funkciót, legtöbbször valamilyen speciális jelentésben: az *egyház* például 'templommal bíró falu' jelentést nyert a módosulás által. Az *egyház* lexéma e jelentésváltozásnak köszönhetően másodlagosan már meglévő településnevekhez is kapcsolódhatott, például *Mák* > *Mákegyháza*, *Szentpéter* > *Szentpéteregyháza*. Ezáltal a településnevek szemantikai tartalma 'Mák nevű templomos falu'-ra, illetve 'Szentpéter nevű templomos falu'-ra változott (2008: 185–187). Az elsődleges

épületet vagy építményt jelölő közszavak közül az *egyház* mellett később ugyancsak településnév-formánssá váltak a *monostor(a)*, a *vár(a)* és a *hid(a)* földrajzi köznevek is.

TÓTH VALÉRIA elemzésével alapjaiban egyetérthetünk, egy ponton azonban megítélésem szerint másként értékelhetjük a folyamatot: aligha igazolható ugyanis, hogy az *egyház* szónak 'templommal bíró falu' jelentése közszóként is kialakult volna. Helynevekben alkalmazva, topoformánsként azonban ettől függetlenül is lehetett az adott nevekben — de csakis ott — 'templomos falu' jelentése. Ez a megállapítás érvényes a további itt idézett *monostor(a)*, *vár(a)*, *hid(a)* topoformánsokra is. Én magam ezek közé sorolom a *ház(a)* helynévformánst is. Azt a jellegzetességet ugyanis — hogy tudniillik a helynévbéli szerep nem gyakorol közvetlen hatást a kérdéses szó közszoí jelentésére — a másodlagos helynévformánsok definitív jegyének kell tekintenünk.

Szintén települések megjelölésére lett alkalmassá az elsődlegesen személyekre vonatkozó 'szolgálattal tartozó emberek csoportja' jelentésű *nép(e)*, például *Újnép* 'újonnan telepített falu' (1352: *Wynep*, Cs. 2: 654, vö. FNESz. *Rinya-újnép*) és *sok(a)*, például *Semjánsoka* 'Semján nevű település' ([1237–1240]: *Semyansuka*, pr., Gy. 2: 623) vagy a valamely más helyhez való viszonyítást kifejező *alja* lexéma: *Egeralja* 'égererdő alján települt falu' (vö. FNESz.). A *vásár(a)* (például 1324: *Bolugasara*, v., Gy. 2: 483) pedig még speciálisabban a vásártartásra utaló településnevek formánsának tekinthető (TÓTH 2008: 186).

Az első *egyház(a)*, *hid(a)* stb. lexémákat tartalmazó településnevek minden bizonnyal valamely azonos szerkezetű mikrotoponimából alakultak, így például a Pest megyei *Kerekegyház*-hoz egy ilyen alakú templom, a Fejér megyei *Úrhidá*-hoz egy hercegi tulajdonban lévő birtokon, a romániai *Bonchidá*-hoz pedig egy *Bonc* nevű személy birtokán átvezető híd szolgáltatta az alapot a névátvitelhez. A *monostor(a)* utótagú településnevek kezdetben ugyancsak metonimikusan, az adott település monostoráról kapták nevüket (pl. 1394: *Koppamonostora*, Gy. 3: 434, vö. FNESz.), s hasonlóképpen a *vár(a)* utótagú településnevek is kezdetben metonimikus névadás eredményeképpen jöttek létre (például 1330/1356: *Hedruhuara*, pt., Gy. 2: 601, vö. BÉNYEI–PETHŐ 1998: 54). Szintén ide sorolhatjuk a királynéi birtokra utaló *Asszonynépe* településnevet (1177/1202–1203/1337: *Ascen nepe*, Gy. 2: 131, vö. FNESz.) vagy az ugyancsak metonimikusan keletkezett *Karancsalja* helységnevet (1335: *Korunchalya*, Cs. 1: 100, FNESz.).

Ezt követően a további névalakulatok már a meglévők mintájára jöttek létre, így például a templomos falvakat *egyház(a)* utótagú nevekkel jelölték meg: például *Óregyház*, *Vidaegyház* (TÓTH 2008: 186–187). A szekundér településnévformánsokat a hivatalos helységnévadás és -változtatás is felhasználta, így kapta például *Bruck-Újfalu* a *Királyhida* vagy *Nagygyörgyfalva* a *Sándoregyháza* nevet (MEZŐ 1982: 158, 212–213, 1999: 181, 331, TÓTH 2008: 187).

3. A földrajzi köznevek számára a prototipikus jelleget nagymértékben a helynevekben való előfordulás biztosítja, leginkább az ilyen elemek sűrű használata révén. A helynevekben való gyakori előfordulás olykor együtt jár azzal is, hogy más, azonos vagy hasonló szerepű földrajzi köznevek visszaszorulnak a nyelvhasználatban. Ehhez akár az is hozzátartozik, hogy közülük egyesek teljesen kiesnek a nyelvhasználatból, kihalt szavakká válnak; ilyen földrajzi köznevünk például a *jó* (1228/1378: *Soyou*, Gy. 2: 43, 86, 1271: *Berukyov*, aqua, Gy. 1: 569, 618, 1246/1348/1408: *Kethyoukyzi*, prat., Gy. 1: 39, 82).¹

A földrajzi köznévi szerep visszaszorulását jelzik azok a névváltozási tendenciák is, amelyek során valamely névben egy korábban névformáns szerepet játszó elemet egy újabb lexikális névformánssal, egy újabb földrajzi köznévvvel toldanak meg (például 1228/1378: *Osoio syd*, Gy. 3: 373, 1346: *Byksebnichpataka*, KMHsz., vö. GYÓRFFY 2011: 128). Az ilyen változások nyomán az adott névben eredetileg primér helynévformáns szerepet betöltő földrajzi köznév (a fenti példákban a *jó* és a *sevnice*) a megnevező funkciójú névrész névelemévé válik, s az új, aktívabb földrajzi köznév (*séd*, *patak*) látja el a fajtajelölő (primér névformáns) szerepet.

A földrajzi köznevek kiavulása a nyelvből többnyire igen hosszú folyamat, s ebből adódóan az e körbe sorolható elemeken a háttérbe szorulás számos fokozatát figyelhetjük meg. Jellegzetes állapot például az, hogy egy-egy földrajzi köznév aktivitása oly módon korlátozódik, hogy helynévalkotó szerepe az új helynevek létrehozásában megszűnik azzal együtt, hogy földrajzi köznévi szerepe, közszoói értelme elavul. A nyelvterület nagy részén ilyen például a *szer* modern kori határnévi használata, amely azonban bizonyos vidékeken még ilyen viszonyok között is tovább létezik viszonylag nagyszámú helynév alaprészeként (például *Kender-szer*, *Borsó-szer*), így helynévformáns szerepe valójában szekundér toposformáns az ilyen nevekben. A mai névhasználók ugyanis azokon a területeken, ahol az ilyen névformák használatosak, annyit „éreznek” a *Borsó-szer* típusú nevek *szer* elemével kapcsolatban, hogy annak valamiféle ’földterület’ jelentése lehet ezekben a nevekben, de közszoói szerepében persze ez a lexéma s ez a jelentés nem él. Ez a folyamat (a lexémák aktivitásának megszűnése) a nyelvterület különböző részein más-más ütemben megy végbe, azaz egy időszakban más-más fázisban van jelen. Annak megállapítása, hogy a változást milyen tényezők váltják ki, milyen körülmények lassítják vagy gyorsítják, további vizsgálatra szorul, s a mostani problémakör kapcsán nem is lényeges kérdés.

¹ A *jó* kihálásában kétségkívül szerepe lehetett egyfelől a ’folyóvíz’ jelentésű szavaink nagy számának, főképpen pedig a jövevényszóként a honfoglalás után a magyarba került *patak* gyors térhódításának. A folyamat lejátszódását másfelől pedig a *jó* melléknévvel való alaki egybeesés is előmozdíthatta.

4. Ha a földrajzi köznevek csoportjának forrásait kívánjuk számba venni, azokat a szóalkotási módokat kell áttekintenünk, amelyek a szókincs bármely más csoportjának a bővülésében is szerepet játszanak. Bár a földrajzi köznevek a szókincs alaprétegét adják, mivel a lokális környezet elemeinek jelölésére szolgálnak, mégis azt tapasztaljuk, hogy nem kis számban vannak köztük jövevényelemek. A legtöbb azonban kétségkívül belső keletkezésű: többnyire képzéssel jöttek létre, sok a szóösszetétellel alkotott elem, de gyakori a jelentésváltozás útján keletkezett földrajzi köznévi is. Arra is van azonban jó néhány példa, hogy nem ezek a jellegzetes szóalkotási módok teremtették meg a földrajzi közneveket, hanem más úton, például egy-egy szerkezetből kivált elemként rögzültek ilyen szerepben.

Bár azt a szakirodalomban korábban felmerülő elképzelést nem tarthatjuk helytállónak, mely szerint a földrajzi köznevekhez sorolhatjuk a helyek tulajdonságára utaló *kis*, *mély*, *öreg* stb. melléknéveket; vannak viszont olyan melléknévi igenévek, amelyek elsődlegesen a hely valamely tulajdonságát fejezték ki, később pedig földrajzi köznévvé váltak. Itt említhetjük például a kezdetben (és még olykor a jelenkori névanyagban is) a *szántó/föld* összetételben (például *Alsó-szántóföldek*, *Avasi-szántóföld*, *Banyik-szántóföld*)² melléknévi igenévként előforduló *szántó* lexémát, amely később önállóan, *szántó*-ként is betölthette a földrajzi köznévi szerepet (például *Bakháti-szántó*, *Almási-szántók*, *Éger-szántó* stb.).

Hasonló jelentésfejlődést tapasztalhatunk a *dűlő* földrajzi köznévi kapcsán is, az ugyanis kezdetben ugyancsak melléknévi igenévi jelentésben funkcionált, s jelentéstapadással önállósult a *dűlőföld*, *dűlőút* típusú jelzős szerkezetekből (vö. TESz. *dűlő*). Ilyen szerkezetben a szó a Somogy megyei történeti *Kéri-dűlőföldek* névben is szerepel (1864: *Kéri dűlőföldek*). A *dűlő* elsődleges melléknévi igenévi jelentését érhetjük tetten Tolna megyében is: 1906: *Kenderföldekre dűlő rétek*, majd egy jóval későbbi adatban úgyszintén ezt a funkciót találjuk: 1981: *Fölaládűlő-földek*.

A folyamat egy következő fokozatát mutathatják az olyan névszerkezetek, amelyekben a *dűlő* névrészhiányos helynévben áll. Ezekben a helynevekben a *dűlő* talán még inkább igenévi jelentésű, mint főnévi, mivel ezekben a nevekben a *dűlő* mellett határozói bővítmény áll, tehát egyfajta átmeneti szerkezetről van szó, például *Tócsári-erdőre dűlő* (1852: *Tócsári Erdőre d*), *Tótok rétyére dűlő* (1852: *Tótok rétyére d*), *Új-szőlőkre dűlő* (1860: *Új szőlőkre d*), *Város földjére dűlő* (1771: *A Város földjére Dűllő*), *Vízre dűlő* (1860: *Vízre d*) (vö. még LÉNYEL 2000: 236–237). Az *Ádám-dűlő*, *Ágosi-dűlő*, *Kender-dűlő* típusú nevekben azonban a *dűlő* már egyértelműen földrajzi köznévként funkcionál, amit az is mutat, hogy nem határozói, hanem többnyire jelzői bővítményekkel áll.

² A hivatkozás nélkül álló helynevek a Magyar Digitális Helynévtár honlapján közzétett adatbázisban közvetlenül visszakereshetőek (<http://mdh.unideb.hu>).

Ennek a folyamatnak az egyes fázisai a szinkrón névanyagban is megfigyelhetők: ezt láthatjuk például a bodrogközi *járó* lexéma kapcsán. A *járó* melléknévi igenévként van jelen például a *Mogyorósra járó gyep* (1994: *Mogyorósra járó gyep*) névben. A *Gazra járó* (1994: *Gazrajáró*), *Alsó-rétre járó* (1994: *Alsó rétrejáró*), *Dió-érre járó* (1994: *Dió-érre járó*), *Eresztvényre járó* (1994: *Eresztvényre járó*, 1860: *Eresztvényre járó*, 1859: *Eresztvényre járó*) stb. nevekben azonban a *járó* lexéma egy átmeneti szerkezetben, vagyis névrészhiányos helynév névalkotó elemeként szerepel határozói bővítményekkel. A *járó* ugyanakkor kaphat jelzői bővítményt is, tehát állhat valódi földrajzi köznévi státusban is, például *Csonka-járó*, *Új-járó*, *Kiscigándi-járó* stb. Bizonyos nevekben még a 'valamivel érintkező föld' szemantikai tartalom realizálódik — ahogyan a korábbi *Alsó-rétre járó* típusú nevekben —, például *Töltés-járó*: „Az itt levő földek véggel a Bodrog töltésére jártak”, *Legelő-járó*: „A legelőre vezető földút neve”, grammatikailag azonban ez a viszony már nem fejeződik ki. Az ilyen nevek mintájára alakulhattak azok a helynevek, amelyekben a *járó* földrajzi köznévként és valódi helynévformánsként viselkedik.³

5. A lexikális helynévformánsokról szólva fontos hangsúlyoznunk, hogy e kategóriák dinamikus rendszerként működnek, azaz bennük elmozdulások, átrendeződések zajlanak. Bekövetkezhet ugyanis egyfajta típusváltás olyan módon, hogy egyes elemek különféle kategóriák között mozognak. Bizonyos földrajzi köznevek, mint például a *föld(e)*, *telek* ~ *telke* földrajzi köznevek eredetileg a 'valakihez tartozó föld, birtok' jelentést hordozták magukban (például 1279: t-m Diuitis Andree ... *Diues Andreas feldy* vocatam, Gy. 1: 221), s az ilyen helyfajtaikat jelölő nevekben elsődleges helynévformáns szerepet töltöttek be. Ez a jelentés azonban közel állt a 'valakinek a faluja' funkcióhoz, így az ilyen utótagot tartalmazó nevek egy idő után természetes településnév-szerkezetként is funkcionálhattak (például 'település Abaúj vármegye déli részén Forrótól délkeletre, a Tarca mellett' 1294: *Gothafelde*, t., Gy. 1: 85) (TÓTH 2008: 185–186). Kellően nagyszámú településnévben használva a *telke*, *föld(e)* utótag mintát teremtett arra, hogy ezekkel az elemekkel közvetlenül is létrehozzanak helységneveket: e névrészek tehát településnévi toponománsá váltak, anélkül azonban, hogy a megfelelő közszavak földrajzi köznévi jelentésében megjelent volna a 'település' szemantikai tartalom. Ilyen módon pedig ezekben a nevekben a *földe*, *telke* lexémák szekundér helynévformánsokként szerepelnek.

Ugyancsak helyfajtaik közötti elmozdulást érzékelhetünk a *fő* helynévformáns kapcsán, az ugyanis kezdetben vízrajzi köznévként, később azonban 'speciális helyzetű település' jelentésű földrajzi köznévként funkcionált a helynevekben. TÓTH VALÉRIA szerint a folyónév + *fő* szerkezetű nevekről általában úgy szokás

³ Hasonlóképpen értékelhetjük az eredetileg a cselekvés nevét, majd abból a cselekvés helyét jelölő földrajzi köznevek kialakulását is, például *járás*, *kerület* (HOFFMANN 1993: 108).

gondolkodni, hogy ezek az előtagban álló folyó forrásvidékéről kapták nevüket metonimikus névadás eredményeképpen. *Tapolcafő* például valóban a *Tapolca* patak forrásvidékén létesült, esetében tehát a *Tapolca-fő* 'a Tapolca patak forrása' > *Tapolcafő* 'a Tapolca forrásánál létesült település' metonímia játszódott le.

Az ilyen szemantikai szerkezettel rendelkező nevek indukáló hatására azonban később elterjedt a víz mellett fekvő települések megjelölésében a *fő* utótaggal való névalkotás. Ez már attól függetlenül következett be, hogy a település közvetlenül a víz forrásánál vagy attól távolabb feküdt-e. Így például a *Szalaafő*, *Pinkafő* és *Szuhaafő* települések a *Zala*, a *Pinka* és a *Szuha* vizek forrásvidékétől távolabb eső települések, tehát forrásnévből metonimikusan nem keletkeztek. A *fő* utótag ezekben a nevekben már településnév-formánsként értékelhető, s 'víz melletti település' jelentést fejez ki a névben. Névrendszertani tekintetben ez azt jelenti, hogy míg a *Tapolcafő* név metonimikusan keletkezett név, addig a *Szalaafő* típusba tartozó elnevezések közvetlenül jelzős szerkezetként alakult névformákként értékelhetők. Azt, hogy a *fő* mennyire beépült a másodlagos településnév-formánsok közé, jól mutatja, hogy később a névmagyarosítási eljárások során is alkalmazták ilyen szerepben folyónévi előtagokkal, így alakult az ausztriai *Gyöngyösfő* vagy a szlovákiai *Hernádfő* településnév (TÓTH 2008: 182–187, FNESz., MEZŐ 1999: 415).

6. A földrajzi köznévfogalmáról való gondolkodás mind a hazai, mind a nemzetközi névtani szakirodalomban nagy jelentőséggel bír. A fogalom meghatározásakor az eddigiekben a kutatók alapvetően szemantikai, s részben — ettől elkülönülve — funkcionális szempontokat vettek figyelembe. A fentiek alapján azonban nyilvánvaló, hogy a definíció megadásakor nem kerülhetjük meg a téma több oldalról történő körüljárását. A funkcionális és szemantikai szempontokat együttesen figyelembe véve prototipikus elemnek tekinthetjük azokat a földrajzi közneveket, amelyek hely fogalmat fejeznek ki, és helynévvel is megjelölhető denotátumra utalnak, periférikus elemek pedig azok, amelyeknek alapjelentése nem földrajzi jellegű, de előtaggal helynévvé válhatnak.

A példák azt is mutatják, hogy a valamely névformánst tartalmazó helynevek többféle forrásból is táplálkozhatnak, többféle történeti folyamat eredményeként is létrejöhetnek, ám ez a differenciáltság nem érinti az adott lexéma toposzformáns voltának megítélését, minthogy ezt funkcionális (és nem történeti) síkon közelítjük meg. A földrajzi köznevek és egyúttal a lexikális helynévformánsok rendszerre tehát diakrón szempontból sem zárt rendszer, ezért fontos figyelmet fordítanunk a névformánsok körében történő rendszertani elmozdulások feltárására, amely ugyancsak fontos eleme kell, hogy legyen a földrajzi köznevek rendszeréről való gondolkodásunknak.

Irodalom

- BÉNYEI ÁGNES–PETHŐ GERGELY 1998. *Az Árpád-kori Győr vármegye településneveinek nyelvészeti elemzése*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 2. Debrecen, Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke.
- Cs. = CSÁNKI DEZSŐ, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában 1–3.*, 5. Budapest, 1890–1913.
- FNESz. = KISS LAJOS, *Földrajzi nevek etimológiai szótára 1–2*. Negyedik, bővített és javított kiadás. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1988.
- Gy. = GYÖRFFY GYÖRGY 1963–1998. *Az Árpád-kori Magyarország történelmi földrajza 1–4*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- GYÖRFFY ERZSÉBET 2011. *Korai ómagyar kori folyóvíznevek*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 20. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó.
- HOFFMANN ISTVÁN 1993. *Helynevek nyelvi elemzése*. A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai 61. Debrecen.
- KMHsz. = HOFFMANN ISTVÁN szerk., *Korai magyar helynévszótár 1000–1350. 1. Abaúj–Csongrád vármegye*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 10. Debrecen, Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke, 2005.
- LENGYEL KLÁRA 2000. Az igenevek. In: KESZLER BORBÁLA szerk., *Magyar Grammatika*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 223–245.
- MEZŐ ANDRÁS 1982. *A magyar hivatalos helységnévvadás*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- MEZŐ ANDRÁS 1999. *Adatok a magyar hivatalos helységnévvadáshoz*. Nyíregyháza, Besenyei György Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszéke.
- MKLSz. = HARMATTA JÁNOS főszerk., *A magyarországi középkori latinság szótára*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1987–1988.
- Oklsz. = SZAMOTA ISTVÁN–ZOLNAI GYULA, *Magyar oklevélszótár*. Budapest, 1902–1906.
- RESZEGI KATALIN 2010. Hegyriszt jelölő földrajzi köznevek. *Magyar Nyelvjárások* 48: 77–97.
- J. SOLTÉSZ KATALIN 1979. *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- TESz. = BENKŐ LORÁND főszerk., *A magyar nyelv történelmi-etimológiai szótára 1–4*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967–1984.
- TÓTH VALÉRIA 2008. *Településnevek változástipológiája*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 14. Debrecen, Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke.